

Proširenje NATO

Politika otvorenih vrata predstavlja načelo koje je prisutno od osnivanja NATO. Ono je utemeljeno u članu 10 Vašingtonskog sporazuma u kome se kaže: „...strane (članice) mogu jednoglasnom odlukom, pozvati bilo koju drugu evropsku državu koja je u stanju da pomogne ostvarenju načela Ugovora i da doprinese bezbednosti severnoatlantskog područja pristupanjem ovom Ugovoru“. Od osnivanja Saveza do danas bilo je šest proširenja: 1952. godine (Grčka i Turska), 1955. godine (Zapadna Nemačka), 1982. godine (Španija), 1999. (Češka, Mađarska i Poljska), 2004. godine (Bugarska, Estonija, Letonija, Litvanija, Rumunija, Slovačka i Slovenija) i 2009. godine (Albanija i Hrvatska). Severnoatlantski savet osnovalo je 12 država Zapadne Evrope i Severne Amerike, a danas on uključuje 28 zemalja.

Strateškim konceptom usvojenim u Rimu 1991. godine NATO se proglasio odgovornim za bezbednost zemalja Centralne i Istočne Evrope koje su započele proces demokratizacije. Od tada, proširenju NATO na bivše komunističke zemlje prethodilo je njihovo učlanjenje u EU. Načela poslehladnoratovske politike proširenja NATO je definisao u dokumentu pod nazivom „Studija proširenja NATO“. U studiji se predviđa da će proširenje NATO doprineti jačanju demokratskih reformi, unapređenju i sveobuhvatnoj saradnji država, transparentnosti u planiranju odbrane, jačanju sposobnosti NATO da doprinese evropskoj i međunarodnoj bezbednosti, kao i jačanju i proširenju evroatlantskog partnerstva.

Proces pristupanja NATO sastoji se iz nekoliko koraka. Prvo se odvijaju razgovori o pristupanju koji vode eksperti NATO i predstavnici svake pozvane države pojedinačno. Nakon razgovora utvrđuje se redosled sprovođenja neophodnih reformi, koji buduća članica mora da usvoji. Potom buduća članica u pismu o namerama koje ministar spoljnih poslova šalje generalnom sekretaru NATO potvrđuje to da je prihvatila obaveze članstva i predlaže plan individualne reforme sistema odbrane. Zemlje

partneri koje su izrazile želju da postanu članice Alijanse uključuju se u „Akcioni plan za članstvo“ (eng. *Membership Action Plan*). Ovaj plan pomaže partnerima da se pripreme za ispunjavanje ciljeva i prioriteta koji su istaknuti u „Godišnjem nacionalnom planu pripreme“ u pet oblasti delovanja: političko-ekonomskoj oblasti, vojno-odbrambenoj oblasti, oblasti resursa i oblasti bezbednosti i prava.

U trećoj fazi NATO priprema Protokole o pristupanju, koji predstavljaju dodatke Vašingtonskom sporazumu. Nakon toga, države članice NATO i države kandidati potpisuju i ratifikuju Protokole o pristupanju u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom. U petom koraku generalni sekretar NATO poziva novu državu da pristupi Savezu. Šesti korak je pristupanje države članice u skladu sa domaćim zakonodavstvom i procedurom. Na kraju, država članica deponuje svoje pristupne instrumente u Ministarstvu spoljnih poslova SAD, čime formalno postaje članica NATO.

Pored zadobijanja formalnog članstva, NATO je 1994. godine razvio i program „Partnerstvo za mir“, koji podrazumeva praktičnu bilateralnu saradnju NATO i pojedinačnih država. Partnerske države se u okviru programa „Partnerstvo za mir“ opredeljuju za aktivnosti u skladu sa sopstvenim prioritetima. Program „Partnerstvo za mir“ ima 33 članice, od kojih je do sada 12 pristupilo NATO.